

Nr 419.

Av herr Wagnsson, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 115, angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 115, angående löne- och pensionsreglering för befattningsinnehavare vid rikets universitet föreslår chefen för eklestastikdepartementet bl. a., att för *amanuenserna* vid institutionerna inom de båda filosofiska fakulteterna ävensom för amanuenserna vid de teoretisk-medicinska institutionerna de för närvarande för de flesta amanuenserna gällande avlöningsgrunderna med två olika arvoden, det ena 50 % större än det andra, skola bibehållas. Vidare föreslås, att dessa arvoden skola fastställas till belopp, som, om hänsyn toges till den inträdande reduktionen av dyrtidstilläggen, i praktiken komma att betyda, att totala avlöningen för dessa amanuenser kommer att utgå med ungefär samma summa som för närvarande.

Den gång, amanuensarvodena vid en del av ifrågavarande institutioner fastställdes till 800 kronor (numera tillkommer tillfällig löneförbättring med 200 kronor), medan de, med ett fåtal undantag, i övrigt bestämdes till 1,200 kronor (löneförbättringen 300 kronor), var antagligen en sådan differentiering berättigad. Med den utveckling, som det vetenskapliga arbetet och undervisningen numera undergått inom alla vetenskapsgrenar, torde däremot en sådan löneskillnad icke kunna motiveras.

Såsom framgår av högskolornas lönerogleringskommittés betänkande (del I sid. 51), hemställde också större akademiska konsistoriet i Lund i skrivelser av den 29 maj och 25 september 1920 till kanslersämbetet om utverkande av proposition till 1921 års riksdag om förhöjning av amanuensarvodena på 800 kronor till 1,200 kronor. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 oktober 1920 yrkade så kanslersämbetet i överensstämmelse med konsistoriets förslag, att nådig proposition måtte avlåtas. Med anledning av remiss till universitetsmyndigheterna i Uppsala beslöto både humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna tillstyrka en liknande förhöjning för Uppsala universitets räkning. Då ärendet sedan behandlades i större akademiska konsistoriet den 9 oktober 1920, beslöts däremot först efter ytterligare utredning i samband med ett kommande års riksdagspetita inkomma med eventuella förslag i denna fråga. Med anledning av detta beslut föranleddes kanslersämbetet att icke vidhålla de yrkanden, som gjorts i ovannämnda skrivelse till

Kungl. Maj:t. Sedan tillsattes högskolornas lönerogleringskommitté den 3 december 1920, vilket naturligtvis medförde, att frågan tillsvidare måste vila.

Då lönerogleringskommittén med ledning av införskaffade uppgifter angående tjänstgöringsförhållanden m. m. (i sammandrag publicerade i betänkandet sid. 173—177) skulle upprätta förslag till arvoden för dessa amanuenser, befanns det tydligen, att den nuvarande fördelningen icke kunde anses rättvis, och det visade sig rent av vanskligt att över huvud fastställa, vilka befattningar som skulle få det högre och vilka det lägre beloppet. Kommitténs förslag har därför kommit att gå ut på ett system med *rörliga* arvoden, ett system, vars innebörd framgår av de utdrag av kommittébetänkandet, som finnas i Kungl. Maj:ts proposition sid. 189 och 195.

Lönerogleringskommitténs förslag har icke vunnit tillstyrkan av universitetsmyndigheterna. Av dessas yttranden, som först och främst gå ut på avstyrkan av de rörliga arvoden, ber jag få framhäva följande synpunkter. Enligt filosofiska fakultetens i Uppsala mening är den viktigaste hänsyn man bör taga vid fastställande av ifrågavarande amanuensers löner, att *befattningshavare med samma kompetens och motsvarande arbete erhålla lika lön*. Vidare påpekas, att av samtliga amanuenser vid de naturvetenskapliga institutionerna krävas samma kompetens och i allt väsentligt likvärdigt och till kvantiteten i det närmaste lika stort arbete. De ganska obetydliga växlingarna i antalet tjänstgöringstimmar för amanuenserna vid olika institutioner bero väsentligen på helt tillfälliga omständigheter och ej av, att de olika amanuensbefattningarna skulle vara av olika natur, och därför kan enligt fakultetens åsikt icke finnas anledning att ställa ifrågavarande amanuenser i lönehänseende olika.

Av uppsalauniversitetets större akademiska konsistorium understrykas liknande synpunkter. För alla amanuenserna gälla samma kompetensfordringar, och deras arbete är på alla institutionerna till kvaliteten ekvivalent. Och växlingar i tjänstgöringstiden i förhållandet 4 : 5 kunna icke berättiga arvoden i förhållandet 2 : 3 : 4. Därför hemställer också konsistoriet, att samtliga amanuenser vid de naturvetenskapliga institutionerna erhålla ett och samma arvode, bestämt till 2,400 kronor.

Filosofiska fakulteten vid Lunds universitet framhåller, att visserligen kan amanuensernas arbete variera en smula år från år, men i stort sett äro förhållandena så stabila, att lönerogleringskommitténs system med rörliga arvoden näppeligen har fog för sig. I det stora hela äro amanuensbefattningarna på de olika institutionerna förenade med arbete, som är tämligen likvärdigt och kvantitativt någorlunda lika. Fakultetens förslag går visserligen ut på två amanuensarvodesklasser på respektive 2,400 kronor och 1,800 kronor, varvid den lägre summan skulle, dock med vissa undantag, tillkomma en av amanuenserna vid sådana institutioner, där mer än en amanuens tjänstgör. Men detta förslag kan knappast innebära ett övergivande av principen lika lön för lika arbete, ty det är väl icke orimligt att antaga, att föreståndarna vid

institutioner med två arvodestyper vid fördelningen av arbetet mellan de olika amanuenserna skulle komma att taga hänsyn till löneskillnaden.

Av vad som här anförts av de olika myndigheternas yttranden torde med all önskvärd tydlighet framgå, att den nuvarande differentieringen av de ifrågakvarande amanuensarvodena vid de naturvetenskapliga institutionerna icke kan anses motiverad. Ett närmare studium av de i bil. II till löneredgeringskommitténs betänkande anförda siffrorna bekräfta saken. Det kan räcka att anföra en enda sak. Det framgår, att vid institutionerna inom filosofiska fakulteten i Lund har i medeltal amanuenserna med det lägre arvodet på 800 kronor en tjänstgöring, som är i det närmaste 2 timmar längre per vecka än vad den är för amanuenserna med 1,200 kronors arvode.

Samma synpunkter som de anförda måste anses ha sitt berättigande beträffande de teoretisk-medicinska och humanistiska amanuenserna. Likväl måste här undantag göras för några av amanuenserna vid de medicinska institutionerna, för vilka vederbörande myndigheter med instämmande av departementschefen föreslå högre arvode, ävensom för ett par av amanuenserna inom humanistiska sektionen, där lägre arvoden sättas i fråga.

Tar man hänsyn till det nyss anförda, kan man icke — i motsats till chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet — anse det vara lämpligast att utgå från den nuvarande differentieringen i arvodesbeloppen, när det gäller att fastställa de amanuenslöner, som i Kungl. Maj:ts proposition föreslås till 1,200 och 1,800 kronor. Detta skulle ju komma att medföra, att liksom hittills befattningshavare med arbete, som i stort sett är likvärdigt både till kvalitet och kvantitet, skulle komma att erhålla löner, som skilja sig på 50 %. I stället måste rättvisa och billighet fordra, att samtliga ifrågakvarande arvoden i enlighet med Uppsala-konsistoriets förslag fastställas till ett och samma belopp. Den enda invändning, som skulle kunna resas häremot, är, att förhållandena för närvarande äro ordnade på ett annat sätt. Men något bärande skäl kan detta väl icke anses innebära för en lönedifferentiering av det slag, som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition.

Beträffande själva arvodesbeloppens storlek har löneredgeringskommittén för de amanuensbefattningar det här närmast gäller föreslagit 2,400, 1,800 samt för ett fåtal befattningar 1,200 kronor. Universitetsmyndigheterna ha i sina yttranden i huvudsak stannat för det högre arvodet på 2,400 kronor. Detta är ju också naturligt, om enligt deras mening lika löns-principen skall genomföras. Sålunda anför större akademiska konsistoriet i Uppsala med hänvisning till filosofiska fakultetens yttrande, att för alla de naturvetenskapliga institutionernas amanuenser arvodet bör fastställas till 2,400 kronor, vilket belopp synes konsistoriet väl motiverat med hänsyn till vikten att erhålla dugliga amanuenser, omfattningen av dessas tjänstgöring och även det förhållandet, att amanuens-tjänstgöringen i regel för vederbörande fördröjer avslutandet av de akademiska studierna. Lunda-fakultetens förslag går i ungefär samma riktning. För de flesta amanuenserna föreslås 2,400 kronor, medan för ett mindre antal summan är satt till 1,800 kronor.

Vederbörande departementschef har icke anslutit sig till vare sig löneregringskommitténs eller universitetsmyndigheternas förslag. I stället föreslås i Kungl. Maj:ts proposition arvodesbelopp på 1,200 och 1,800 kronor, vilket i stort sett, med hänsyn till dyrtidstilläggens inträdande reduktion, kommer att betyda, att till dessa amanuenser skall utgå ungefär samma totallön som för närvarande. Detta är förmodligen det enda fall, där i propositionen en reduktion av de av löneregringskommittén föreslagna lönerna vidtagits. Annars ha dessa, om de icke bibehållits vid kommitténs belopp, med rätta ansetts erfordra en förhöjning. Denna nedsättning motiveras av departementschefen med att han icke tillstyrkt det av kommittén framlagda förslaget, att de amanuenser, som åtnjuta fri bostad, härför skola erlægga hyresersättning till statsverket. Härtill må först och främst gemälas att, om den företagna reduktionen skall anses motsvara en lämplig hyresersättning för de fria bostäderna, kommer man, om hänsyn även tages till dyrtidstillägget, till ett hyresbelopp på över 700 kronor per år. Ett sådant belopp måste anses alldeles för högt för de enkelrum, det här i de flesta fall är fråga om, även om fri värme och lyse skulle ingå. Därtill kommer, att det över huvud kan sättas i fråga, om inte den extra löneförmån, som den fria bostaden innebär, är välmotiverad med hänsyn till vederbörande institutions intresse. Amanuensen, som har sin bostad förlagd till institutionen, står nämligen lättare till förfogande, om så skulle behövas, även på andra tider än den ordinarie tjänstgöringstiden och kommer säkerligen också därigenom att göra skäl för denna löneförmån.

Tagas amanuensernas kompetens och tjänstgöringsförhållanden i betraktande, kan ett årligt arvode på 2,400 kronor icke anses för högt tilltaget. Mycket nära till hands ligger en jämförelse med biblioteksamanuenserna. För dessa föreslås i Kungl. Maj:ts proposition ett arvode på 4,800 kronor, medan deras dagliga tjänstgöring uppgår till 5 timmar. Jämföres härmed att för de naturvetenskapliga och teoretiskt-medicinska institutionernas amanuenser det här föreslagna arvodet på 2,400 kronor motsvaras av en tjänstgöringstid, som enligt kommittéutredningen i allmänhet rätt väsentligt överstiger hälften av biblioteksamanuensernas, kan icke Uppsala-konsistoriets förslag om ett arvode på 2,400 kronor annat än tillstyrkas. Undantag bör endast förekomma i de fall, där för vissa medicinska amanuenser 3,000 kronor föreslagits samt för några humanistiska befattningar med ett föreslaget arvode på 1,200 kronor.

Vidare kan lämpligen erinras om, att ett amanuensarvode på 2,400 kronor kommer att till de föreslagna docentstipendierna stå i en relation, som endast är föga bättre än den som de *lägre* arvoden på 800 kronor intogo till docentstipendierna före 1919 års omorganisation av docentinstitutionen.

Till slut skall endast upptagas till bemötande en invändning, som möjligen kan befaras. Det kan ju nämligen tyckas, att en förhöjning av 800 kronorsarvodet till 2,400 kronor är alltför stor. Härtill må endast svaras, att den omständigheten, att för närvarande vissa amanuensers löner äro mindre än andras, icke får utgöra ett vägande skäl mot vare sig en rättvis utjämning av arvoden eller

att dessa för samtliga amanuenser fastställas till ett skäligt belopp. Tvärtom erbjuder, för att citera ett yttrande som chefen för ecklesiastikdepartementet faller i annat sammanhang i propositionen (sid. 113), en lönerglering av den art som här föreslagits tillfälle att söka tillrättalägga detta förhållande.

Med anledning av det anförda hemställes således, att riksdagen, huvudsakligen i överensstämmelse med större akademiska konsistoriets vid Uppsala universitet förslag, måtte besluta att,

dels 1) i princip fastställa arvodena för amanuenserna vid institutionerna inom filosofiska fakulteterna vid Lunds och Uppsala universitet samt vid de teoretiskt-medicinska institutionerna vid samma universitet och karolinska institutet till ett och samma belopp, med de undantag som framgå av punkt 2);

2) bestämma detta belopp till 2,400 kronor med undantag dels för en amanuens vid vardera av patologiska institutionen i Uppsala och anatomisk-histologiska institutionen i Lund samt två amanuenser vid patologisk-anatomiska institutionen i Lund, där det sättes till 3,000 kronor, dels för en amanuens vid vardera av myntkabinettet, konstmuseet och Victoriamuseet för egyptiska fornsaker i Uppsala, där det sättes till 1,200 kronor;

dels vidtaga de av ett sådant beslut påkallade ändringarna i de i Kungl. Maj:ts proposition nr 115 föreslagna staterna för universitetet i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm.

Stockholm den 16 april 1925.

Ruben Wagnsson.
